

Podnikání mladých lidí: hodnoty, postoje, politiky

Shrnutí

Úvod

Míra nezaměstnanosti mladých lidí zůstává v několika členských státech EU nadále značně vysoká. Zároveň se zvýšila informovanost o hospodářských a sociálních důsledcích spojených s dlouhodobou neúčastí na trhu práce. Vzhledem k vysokému potenciálu podnikatelů z hlediska tvorby pracovních míst a udržitelného růstu se v poslední době podpora podnikání mladých lidí a zajištění příznivějšího prostředí pro podnikatele v Evropě staly prioritou evropské politiky. Samostatná výdělečná činnost a podnikání nejsou všelékem na krizi nezaměstnanosti mladých lidí, protože pouze malé procento mladých lidí disponuje těmi pravými dovednostmi, nápady a osobnostními rysy. Vytvoření příznivějšího prostředí pro podnikání v Evropě a pomoc poskytovaná mladým lidem v podobě odstraňování překážek pro podnikání s cílem přeměnit jejich kreativní nápady v úspěšné obchodní plány s sebou nicméně nese mnoho potenciálních výhod, včetně přímé a nepřímé tvorby pracovních míst a rozvoje lidského kapitálu a nových dovedností.

Tato zpráva poskytuje přehled o podnikání mladých lidí z hlediska evropské politiky a jednotlivých členských států. Zabývá se faktory, které ovlivňují rozhodnutí stát se osobou samostatně výdělečně činnou, a zkoumá individuální a společenské postoje mladých lidí k podnikání, přičemž porovnává Evropu s dalšími srovnatelnými částmi světa. Za účelem stanovení specifických znaků, které charakterizují „podnikavého ducha“, zkoumá pracovní hodnoty a osobnostní rysy mladých evropských podnikatelů v porovnání s mladými zaměstnanci. Zpráva rovněž analyzuje vybraná politická opatření, jejichž účelem je podpořit podnikání mladých lidí, a to ve Finsku, Maďarsku, Irsku, Nizozemsku a Španělsku v oblasti tří hlavních pilířů: podpora podnikavosti a podnikatelské kultury mezi mladými lidmi; poskytování informací, poradenství, koučování a mentorství potenciálním mladým podnikatelům a odstraňování vnímaných praktických a logistických překážek.

Politické souvislosti

V dnešní době je v Evropě pro mladé lidi velmi obtížné najít své místo ve světě práce. Podpora vyšší účasti mladých lidí na trhu práce se proto stala politickou prioritou. Příklady příslušných aktivit zahrnují iniciativu „Příležitosti pro mladé“ a „balíček týkající se zaměstnanosti mladých lidí“ z roku 2011, které vedly k zavedení iniciativy s názvem „Záruky pro mladé lidi“ ve všech členských státech EU (tuto iniciativu přijala Rada Evropy v dubnu 2013). Komise následně v roce 2013 zahájila „Iniciativu na podporu zaměstnanosti mladých lidí“ a vydala sdělení „Společně pro mladé lidi v Evropě – výzva k řešení nezaměstnanosti mladých lidí“ s cílem urychlit realizaci iniciativy „Záruky pro mladé lidi“ a investování do mladých lidí.

V tomto rámci se podnikání mladých lidí v debatě EU stalo vysokou prioritou vzhledem ke svému potenciálu pro tvorbu pracovních míst a rozvoj lidského kapitálu. Například v roce 2013 Evropská komise zveřejnila sdělení o akčním plánu pro podnikání do roku 2020. Tento dokument navrhoval rozhodná opatření pro využití podnikatelského potenciálu Evropanů a odstranění stávajících překážek pro podnikání.

Klíčová zjištění

I přes značný politický zájem o podnikání mladých lidí pouze velmi malé procento mladých, kteří pracují, se v roce 2013 rozhodlo pro samostatnou výdělečnou činnost (6,5 % mladých lidí ve věku 15 až 29 let, tj. 2,7 milionu osob). Mezi jednotlivými členskými státy EU panují značné rozdíly. Podíl mladých samostatně výdělečně činných osob se pohybuje od 15 % či více v Itálii a Řecku po 3 % či méně v Německu a Dánsku. Tato rozmanitost může odrážet stávající rozdíly mezi jednotlivými zeměmi z hlediska překážek/příležitostí pro zakládání nových podniků i rozdílné podmínky na trhu práce. Samostatná výdělečná činnost mladých lidí je převážně mužskou doménou: v roce 2013

tvořily ženy v zemích EU-28 pouze 33 % mladých samostatně výdělečně činných osob. Další obavy vzbuzuje nadměrné zastoupení mladých samostatně výdělečně činných osob v odvětvích s malými překážkami pro zahájení samostatné výdělečné činnosti, jako je stavebnictví, které se ve značné míře potýká s problémem „fingované“ nebo falešné samostatné výdělečné činnosti.

Rozhodnutí pro samostatnou výdělečnou činnost je složité a závisí na různých mikro a makro faktorech. Vnímání a uskutečnitelnost podnikání jako kariérní volby dále ovlivňují individuální a společenské postoje. Navzdory malému podílu mladých samostatně výdělečně činných osob obecně, se mladí lidé v Evropě o možnost začít podnikat celkem zajímají: 48 % z této skupiny vidí tuto formu zaměstnanosti jako žádoucí a 41 % jako reálnou. Přestože tyto podíly jsou výrazně vyšší než podíl mladých samostatně výdělečně činných osob, jsou o poznání nižší než hodnoty zaznamenané v jiných částech světa, jako je Brazílie, Čína, Indie a Spojené státy.

Z této zprávy na základě porovnání pracovních a lidských hodnot mladých samostatně výdělečně činných osob s hodnotami mladých zaměstnanců vyplývá, že podnikaví mladí lidé mají specifické hodnotové preference, které ovlivňují sociální chování. Mezi uvedenými dvěma skupinami jsou patrné významné rozdíly. Konkrétně mladí lidé u samostatné výdělečné činnosti kladně hodnotí samostatnost a stimulaci, záporně je pak vnímána z hlediska tradice, konformity a zabezpečení. Tyto výsledky značí, že pro mladé samostatně výdělečně činné osoby je důležitá volnost a tvořivost, možnost vyzkoušet si v životě různé věci a riskovat. Tato skupina méně inklinuje k dodržování tradic a upřednostňování bezpečného a stabilního prostředí. Otevřenost vůči změnám je specifická vlastnost mladých samostatně výdělečně činných osob, zatímco konformita je zjevně typická pro zaměstnance.

Tato zpráva zkoumá 15 vybraných politických opatření a iniciativ, které podporují podnikání mladých lidí v pěti vybraných členských státech EU. V souvislosti s politickým pilířem č. 1 – *Podpora podnikavosti, podnikavých postojů a kultury mezi mladými lidmi*, bylo identifikováno osm politických opatření. Některá z nich zohledňují důležitou úlohu, kterou v těchto procesech hrají učitelé („školení školitelů“), a iniciativy, zpravidla nabízené v rámci systému vzdělávání, přizpůsobují cíle a nástroje podle úrovně a věku studentů.

Pokud jde o politický pilíř č. 2 – *Poskytování informací, poradenství, koučování a mentorství*, bylo zjištěno sedm politických opatření. Tato opatření

prostřednictvím různých podpůrných nástrojů pomáhají mladým podnikatelům překonat nedostatek znalostí a zkušeností souvisejících s jejich prací/podnikáním.

A konečně, v souvislosti s politickým pilířem č. 3 – *Odstaňování vnímaných praktických překážek a usnadňování přístupu k úvěrům*, bylo identifikováno sedm politických opatření. Tato opatření řeší nedostatek kapitálu v začátcích a obtíže při získávání externího financování, s nimiž se potýkají zejména mladí podnikatelé, i hledání prostor a fyzické infrastruktury pro rozvoj jejich podniků.

Politické ukazatele

- Aby veřejné investice byly využity v maximální míře, politiky a iniciativy na podporu podnikání mladých lidí by měly být zaměřené na mladé lidi, kteří mají ty pravé dovednosti, hodnoty a nápady.
- Přestože podpora podnikání mladých lidí přísluší hlavně orgánům veřejné moci, soukromé organizace nebo organizace občanské společnosti mohou také hrát velmi důležitou úlohu, obzvláště tam, kde nejsou orgány veřejné moci příliš iniciativní.
- Členské státy se mohou učit ze zkušeností jiných, zejména v zemích, kde je rozvoj podnikatelské kultury mezi mladými lidmi ještě v plenkách.
- Podporu podnikání mladých lidí je třeba chápat jako dlouhodobou strategii: je pravděpodobnější, že zaváděné politiky budou mít ve středně až dlouhodobém horizontu jak hmatatelné (nové společnosti), tak nehmátelné výsledky (změny obecného postoje mladých lidí k samostatné výdělečné činnosti).
- Podpůrné programy pro mladé podnikatele jsou obzvláště účinné, pokud poskytují vyvážený a komplexní rozsah podpory, jelikož potíže, s nimiž se mladí podnikatelé potýkají, jsou často vzájemně propojené a vyžadují kombinovaný přístup. Aby tato podpora byla plně účinná, musí být relativně dlouhodobá, jelikož první roky bývají u jakéhokoli podniku zpravidla nejdůležitější.
- Pro úspěch iniciativ je stěžejní kvalita učitelů a mentorů/poradců. Mladí podnikatelé oceňují zejména zkušenosti a know-how zkušenějších podnikatelů.

Další informace

Zprávu „*Youth entrepreneurship: Values, attitudes, policies*“ (Podnikání mladých lidí: hodnoty, postoje, politiky) naleznete na adrese <http://www.eurofound.europa.eu/publications/report/2015/labour-market/youth-entrepreneurship-in-europe-values-attitudes-policies>.

V případě zájmu o další informace se obraťte na Massimiliana Mascheriniho, vedoucího výzkumu, mam@eurofound.europa.eu.